

Statusrapport

Gode krefter

Kriminalitetsforebyggende handlingsplan (2009-2012)

Desember 2012

Regjeringen la i august 2009 frem den kriminalitetsforebyggende handlingsplanen «Gode krefter», hvor det ble fremmet 35 tiltak for økt trygghet. Handlingsplanen løper for perioden 2009-2012.

Denne rapporten gir en oversikt over status for de ulike tiltakene pr. desember 2012.

Nedenfor følger en skjematisk tiltaksoversikt med status for de enkelte tiltakene. Deretter følger en nærmere beskrivelse av hvert enkelt tiltak. Det gjøres oppmerksom på at mange av tiltakene er løpende og at de derfor har fått status som igangsatt.

Samlet tiltaksoversikt

NR.	TILTAK	ANSVARLIG	PERIODE	STATUS
1.	Styrke kunnskapsgrunnlaget om kriminalitet	JD/KRÅD	2009 - 2012	Igangsatt
2.	Standardiserte ungdomsundersøkelser	JD/BLD/ HOD/NOVA	2009 - 2010	Gjennomført
3.	Utvikling av indikatorer på levekår, livssituasjon, sosial utjevning og risiko for barn og unge	BLD	2009-	Igangsatt
4.	Styrke kunnskapen om kriminalitet som rammer næringslivet, til bruk for politiråd/SLT	JD	2010 - 2012	Igangsatt
5.	Utvikle en "beste praksis"-database	KRÅD	2009 - 2012	Igangsatt
6.	Bedre måling av politiets forebyggende arbeid	JD	2010 - 2012	Igangsatt
7.	Styrke kommunenes kompetanse om rusforebygging	HOD/JD/ KRÅD/ relevante partnere	2009 - 2012	Gjennomført
8.	Styrket kontroll med salgs- og skjenkebevillinger	HOD	2009	Gjennomført
9.	Forskning om bosituasjon og kriminalitet	KRD/Hus- banken/JD	2009 - 2012	Gjennomført

10.	Etablere en kriminalitetsforebyggende pris	KRÅD	2010	Gjennomført
11.	Styrking av det oppsøkende ungdomsarbeidet	BLD i samarbeid med berørte departementer	2009	Gjennomført
12.	Tiltak rettet mot barn av psykisk syke og/eller rusmiddelavhengige foreldre	BLD/HOD	2009-2012	Igangsett
13.	Veileder om tidlig intervensjon på rusfeltet	HOD	2009	Gjennomført
14.	Tidlig innsats gjennom redusert skjenketid	HOD/JD	2009 - 2010	Gjennomført
15.	Utvidet og videreført innsats mot mobbing	KD i samarbeid med aktuelle parter	2010 – 2012	Igangsett
16.	Styrket samarbeid mellom foreldre og videregående skole	KD	2009-2010	Gjennomført
17.	Arbeid for å få flere til å fullføre videregående opplæring	KD	2009	Igangsett
18.	Videreutvikle politiets bekymringssamtale	JD	2009 - 2011	Gjennomført
19.	Utvikling av undervisningsverktøy mot digital mobbing	KRÅD i samarbeid med aktuelle parter	2010 - 2012	Gjennomført
20.	Styrking av kompetansen om skolemegligng	KD	2009-	Gjennomført
21.	Økt bruk av konfliktråd for lovbrøtere mellom 15 og 18 år	JD	2009 - 2011	Igangsett
22.	Legge til rette for nasjonal spredning av "Oppfølgingsteam"	JD	2009 - 2012	Igangsett
23.	Utarbeide forslag til lov- og praksisendringer for å sikre god og tett oppfølging av unge lovbrøtere som har begått alvorlig kriminalitet	JD	2009 - 2010	Gjennomført
24.	Mentorstøtte – kunnskapsstatus og veileder	JD i samarbeid med relevante instanser	2010 - 2012	Under planlegging

25.	Økt utbredelse av og økt kvalitet i politiråd og SLT	JD i samarbeid med relevante departementer/ KRÅD/ andre instanser	2009 - 2012	Igangsatt
26.	Videreutvikle politiets rolle og funksjon i politiråd og SLT	JD	2009 - 2012	Igangsatt
27.	Videreutvikle frivillig sektors rolle i politiråd og SLT	JD/KRÅD	2009 - 2012	Igangsatt
28.	Videreutvikle næringslivets rolle i politiråd og SLT	JD/KRÅD	2010 - 2012	Igangsatt
29.	Gjennomgang av regelverk for informasjonsplikt og taushetsplikt	JD/aktuelle departementer	2009 - 2011	Igangsatt
30.	Bekymringsmeldinger fra barnehage til barnevern	BLD/KD	2009	Gjennomført
31.	Styrke forutsigbarheten i samarbeidet mellom barnevernet og politiet i akutte situasjoner utenfor barnevernets kontortid	BLD/JD	2010 - 2011	Gjennomført
32.	Styrke samordningen av tjenester overfor utsatte barn og unge (Flatø-utvalget)	BLD/berørte departementer	Oppstart i 2010	Igangsatt
33.	Utvikle veileder for bruk av restorative justice og konfliktråd i politiet	JD	2010 - 2011	Igangsatt
34.	Styrke og målrette Husbankens rolle i kommunenes planarbeid gjennom samarbeid med politiråd/SLT	KRD/Husbanken/JD	2009 - 2012	Igangsatt
35.	Kriminalitetsforebygging – et selvstendig hensyn i ny plan- og bygningslov fra juli 2009	JD i samarbeid med KRÅD og MD	2009 - 2012	Gjennomført

Tiltakspakke I:

Kunnskapsforankring – styrket framskaffelse og bedre anvendelse

---

Tiltak 1: Styrke kunnskapsgrunnlaget om kriminalitet

For å sikre en helhetlig tilnærming og målrettet planlegging skal kriminalitetsforebygging forankres i strategiske analyser av de lokale forholdene.

- *Det etableres pilotprosjekter i utvalgte politidistrikter i samarbeid med kommunene for å utvikle modeller og verktøy for tverretatlige trygghets- og kriminalitetsanalyser i politiråd/SLT.*
- *Anvendelig statistikk er avgjørende for en god planlegging blant annet etter den nye plan- og bygningsloven. Kommunene har i denne sammenheng behov for en sammenstilling av statistikk om kriminalitet, trygghet og forhold som påvirker dette (kommunetrygghetsprofiler). Det vil bli foretatt en utredning om grunnlaget for et slikt statistisk verktøy etter bl.a. modellen kommunehelseprofiler.*

Gjennomføring: 2009-2012

Ansvar: Justis- og beredskapsdepartementet/Det kriminalitetsforebyggende råd (KRÅD)

Status: Igangsatt

Det eksisterer i dag gode modeller og verktøy for å produsere strategiske analyser i politiet. Det utarbeides strategiske analyser i politidistriktene og særorganene, og mange steder er det satt av egne stillinger til å ivareta denne funksjonen.

Politidirektoratet har deltatt på politirådsmøter i flere kommuner/politidistrikt og har dialog om hvordan møtene forløper. Erfaringen er at politidistriktenes strategiske analyser er en viktig komponent i møtene. Ulike undersøkelser om lokalsamfunnet anvendes likeledes i samarbeidet. På bakgrunn av dette, har Politidirektoratet fokus mot de politiråd/kommuner som ikke ser den nytteverdi og de muligheter samarbeidsformen politiråd representerer. Direktoratet har dialog med aktuelle politidistrikter om å bistå med etablering og videreutvikling av politirådene, særlig med henblikk på nødvendigheten av felles problemforståelse på bakgrunn av felles analyser.

I april 2012 publiserte Politidirektoratet rapporten «*Evaluering av politirådene – Politiets oppfatning av samarbeidet*» (jfr. tiltak 26). Her beskrives hvordan politiet har fulgt opp instruksjonen om opprettelse av et politirådssamarbeid med den enkelte kommune, samt hvilke erfaringer politiet har gjort seg med samarbeidet i politiråd. Kartleggingen gir ny kunnskap om bruken av strategiske analyser i politiet og i politirådene. I det videre oppfølgingsarbeidet vil det bli lagt vekt på betydningen av å benytte politidistriktenes strategiske analyser som komponent i samarbeidsmøtene med kommunene.

KRÅD har utarbeidet publikasjonen «*Sterke – sikre – sunne lokalsamfunn: En veileder i å lage kommunetrygghetsprofiler*». Denne ble publisert høsten 2011. Veilederen er gjort

tilgjengelig på nettsidene til KRÅD og formidlet til nettverket av SLT-koordinatorer i kommunene. En kommunetrygghetsprofil er definert som en systematisk analyse for å få kunnskap om kriminaliteten og andre utrygghetskapende faktorer lokalt. Målet med en slik profil er å styrke den samlede innsatsen på tvers av etater, organer og profesjoner for å skape trygge lokalsamfunn. Samtidig publiserte KRÅD også publikasjonen «Kriminalitet i tall og tekst: En oversikt over kriminalitetsbildet i norske kommuner». Denne gir en oversikt over kriminalitetsbildet nasjonalt, samt for den enkelte kommune.

Tiltak 2: Standardiserte ungdomsundersøkelser

Det er et ønske å få en bedre oversikt over oppvekstsituasjonen lokalt, noe som også påpekes av Kommunenes sentralforbund. Bedre samordning av data som samles inn vil bidra til å heve kvalitet og nytteverdi av de undersøkelser som gjøres. For å styrke dokumentasjon og lette evalueringen, skal det derfor iverksettes et utviklingsarbeid for en database med standardiserte ungdomsundersøkelser innenfor kriminalitet, rus, trivsel, fritid, familie m.v.

Gjennomføring: 2009-2010

Ansvar: Justis- og beredskapsdepartementet, Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet i samarbeid med Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA)

Status: Gjennomført

Tiltaket er gjennomført slik det er beskrevet i handlingsplanen. De tre departementene som står ansvarlig for tiltaket har bevilget midler til utviklingen av en database for standardiserte ungdomsundersøkelser tilrettelagt for bruk i norske kommuner. Utviklingsarbeidet er fullført og det er nå etablert en nettbasert løsning under navnet *Ungdata*.

De tre departementene gikk i 2012 sammen om en tilleggsfinansiering for å utvikle *Ungdata* med sikte på å etablere et permanent tilbud til alle norske kommuner. Det er opprettet en styringsgruppe for *Ungdata*. Her er Justis- og beredskapsdepartementet, Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet og Helsedirektoratet representert, sammen med Kommunesektorens organisasjon (KS) og Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA).

NOVA har blitt gitt en sekretariatsfunksjon, som inkluderer koordineringsansvar når det gjelder forvaltningen av spørreundersøkelsen, den web-baserte løsningen, samt forvaltningen av databasen - herunder kvalitetssikring av dataene. De regionale kompetansesentrene for rus bistår kommunene i gjennomføringen av undersøkelsen, i samarbeid med NOVA. NOVA vil ha ansvar for å lage nasjonale tall basert på *Ungdata*-undersøkelser fra foregående år.

Å gjennomføre en Ungdata-undersøkelse vil være gratis for kommunene (fylkeskommunene). Den kostnadsfrie standardløsningen omfatter hjelp til å sette sammen spørreskjema, tilgang til den elektroniske undersøkelsen, veiledning i praktisk gjennomføring av undersøkelsen på skolene, standardrapporter, kvalitetssikring og oppbevaring av data.

Spørreskjemaene er utarbeidet slik at det er en grunnmodul som er felles for alle som velger å bruke denne undersøkelsen. I tillegg er det en rekke valgfrie moduler som kommunene kan velge dersom de ønsker å gå mer i dybden på enkeltemner. Kommunene kan også legge inn egenkomponerte spørsmål. For de spørsmålene som dekkes av grunnmodulen lar det seg gjøre å sammenlikne på tvers av kommuner.

Det er opprettet en egen nettportal for Ungdata: www.ungdata.no. Det er laget en egen link fra portalen www.bedrekommune.no.

Tiltak 3: Utvikling av indikatorer på levekår, livssituasjon, sosial utjevning og risiko for barn og unge

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet vil i samarbeid med Atferdssenteret og Statistisk sentralbyrå opprette datasett og indikatorer på barn og unges levekår, livssituasjon og risikosituasjon. Dataene skal publiseres jevnlig til bruk i fagmiljøer og som grunnlag for planlegging og tiltaksutforming i offentlig sektor. Datagrunnlaget vil også kunne brukes som utgangspunkt for videre forskning og kunnskapsutvikling.

Gjennomføring: 2009-

Ansvar: Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet

Status: Igangsatt

Boka «*Risiko og marginalisering: Norske barns levekår i kunnskapssamfunnet*» tar for seg barns levekår og forsøker å identifisere hvilke risikofaktorer som har betydning for barn senere i livet.¹ Boka er skrevet av Ivar Frønes og Halvor Strømme, og er delfinansiert av Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet.

Boka tar utgangspunkt i et prosjekt der man har fulgt barn gjennom hele oppveksten, noe som gir et godt bilde av de ulike fasene i livet. Dette gir et annet perspektiv på atferdsproblemer og ungdomsproblematikken, enn om man kun har informasjon om et begrenset tidspunkt i barnas liv. Hovedfokuset i prosjektet har vært på skolen og kunnskapssamfunnets rolle. Det er også publisert et notat med utgangspunkt i materiale fra boka: «*Sosial eksklusjon og barnevern i kunnskapssamfunnet*».²

¹ Frønes, Ivar og Strømme, Halvor (2010). *Risiko og marginalisering: Norske barns levekår i kunnskapssamfunnet*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

² Notatet finnes tilgjengelig på: [http://www.regjeringen.no/upload/Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet/Barnevern/sosial eksklusjon og barnevern i kunnskapssamfunnet.pdf](http://www.regjeringen.no/upload/Barne-,_likestillings-_og_inkluderingsdepartementet/Barnevern/sosial_eksklusjon_og_barnevern_i_kunnskapssamfunnet.pdf).

Tiltak 4: Styrke kunnskapen om kriminalitet som rammer næringslivet, til bruk for politiråd/SLT

Det legges opp til et utvidet samarbeid med Næringslivets sikkerhetsråd (NSR) for å øke kvaliteten på, og styrke tilgjengeligheten av, data om kriminalitet som rammer næringslivet slik at dette også kan anvendes lokalt i politiråd/SLT.

Gjennomføring: 2010-2012

Ansvar: Justis- og beredskapsdepartementet

Status: Igangsatt

KRÅD har nedsatt en arbeidsgruppe, med deltakelse fra NSR (Næringslivets sikkerhetsråd), KS, POD og KRIPOS, for å lage en rapport om strategier for å forebygge lokal, organisert kriminalitet på enkelte områder (kriminelle MC-gjenger, mobile vinningskriminelle og hvitvasking/svart arbeid/bedrageri). Utnevnelse av et nytt kriminalitetsforebyggende råd i januar 2012 med nye prioriteringer, har medført en forsinkelse i slutføringen av rapporten.

Behovet for økt samarbeid med næringslivet er vektlagt i *Meld. St. 7 (2010-2011) Kampen mot organisert kriminalitet*. Med bakgrunn i det som er omtalt i meldingen ønsker regjeringen å prioritere blant annet økt samordning og samarbeid, blant annet gjennom etablering av et samarbeidsforum mellom departement, politi og påtalemyndighet.

Tiltak 5: Utvikle en “beste praksis”-database

SLT evalueringen viser at det er behov for å styrke kompetansen om kriminalitetsforebygging. For å styrke kunnskapsforankret praksis skal det utvikles og etableres en database som kunnskapsbank om vellykket kriminalitetsforebygging.

Gjennomføring: 2009-2012

Ansvar: Det kriminalitetsforebyggende råd (KRÅD)

Status: Igangsatt

Det kriminalitetsforebyggende råd (KRÅD) har i løpet av 2009/2010 utviklet helt nye nettsider, som nå også inneholder egne seksjoner for å vise beste praksis fordelt på de aktuelle emneområdene nettstedet dekker. Nettsidene er faglig sett delt opp i tre hovedkategorier; forebygging, samordning av lokale rus- og kriminalitetsforebyggende tiltak (SLT) og kunnskap. Målet er at lokale forebyggere enkelt kan klikke seg inn på ønsket emne og raskt få oversikt over aktuelle tiltak som andre har gjennomført på dette området. Brukere vil også bli oppfordret til å tipse KRÅD om andre aktuelle tiltak gjennom en godt synlig tips-tjeneste.

Nettstedet www.forebygging.no inneholder beskrivelser av en lang rekke tiltak på rusfeltet som er aktuelle også for de som arbeider med kriminalitetsforebygging. Det lages linker fra nettsidene til KRÅD til denne basen for de rusforebyggende tiltakene der det er aktuelt. Det er Helsedirektoratet som har oppdragsgiveransvaret for nettstedet www.forebygging.no, mens Kompetansesenter Rus, Nord-Norge (KoRus Nord) har drifts- og redaksjonsansvar.

Tiltak 6: Bedre måling av politiets forebyggende arbeid

Tradisjonelt er det saksbehandlingstid, oppklaringsprosent, restanser og andre kvantitative parametere som benyttes for å måle politiets virksomhet. I de senere år er det imidlertid rettet større oppmerksomhet mot også å kunne måle andre deler av virksomheten, og da med andre typer målekriterier. Spesielt gjelder dette politiets kunnskapsbaserte og forebyggende virksomhet. I det forebyggende arbeidet skal det utprøves indikatorer som måler politiets evne til å avdekke, initiere, koordinere og produsere ny kunnskap.

Gjennomføring: 2010-2012.

Ansvarlig: Justis- og beredskapsdepartementet.

Status: Igangsatt

Politidirektoratet har startet et arbeid som skal bidra til at politidistriktenes tilnærming til og utførelse av det kriminalitetsforebyggende og kriminalitetsbekjempende arbeidet blir mer enhetlig. I så måte vil politidistriktenes kunnskapsbaserte beslutningsprosesser basert på strategiske kriminalitetsanalyser og gode planprosesser være sentrale elementer. Dataverktøyet PSV (Politimesterens styringsverktøy) er under revisjon, herunder strukturen for nasjonale og lokale mål.

Målet med tiltaket er å forbedre politiets evne til å forebygge og oppklare kriminalitet. I denne forbindelse ses et behov for å stimulere til økt kunnskapsdeling og erfaringslæring, samt standarder både hva gjelder utforming og bruk av analyser og gjennomføring av planprosesser. Ikke minst er det viktig at alle politidistrikter betrakter PSV som et viktig styringsverktøy og nyttiggjør seg de mulighetene systemet gir i sitt arbeid med å nå fastsatte mål.

Politidirektoratet tar sikte på å omtale nye målekriterier i plan- og rammeskrevet for 2014 som sendes politidistriktene våren 2013. Det legges opp til at ny målstruktur skal være på plass i politi- og lensmannsetaten fra og med driftsåret 2014.

For å ivareta det særskilte behovet for å måle effekten av politiets forebyggende innsats mot målgruppen under 18 år, nedsatte Justis- og beredskapsdepartementet (daværende Justis- og politidepartementet) en arbeidsgruppe som skulle:

- foreslå enkle, operasjonelle kriterier for å måle kriminalitetsforebyggende arbeid, både kvalitativt og kvantitativt
- særlig se på kriterier for å måle tverrfaglig innsats mot kriminalitet begått av unge lovbrøyttere

Arbeidsgruppen var tverrfaglig sammensatt og ble ledet av Odd Einar Dørum, tidligere justisminister og daværende leder av KRÅD. Arbeidsgruppen har i sin rapport til departementet (oktober 2010) konkludert med at det bør fokuseres på tilbakefall til kriminalitet og foreslått innføring av et målekriterium som måler tilbakefall over en treårsperiode.

Justis- og beredskapsdepartementet har bedt Politidirektoratet om å følge opp dette videre i det pågående arbeidet med endringer av hele politiets målstruktur.

Tiltak 7: Styrke kommunenes kompetanse om rusforebygging

Helsedirektoratet utarbeider en kompetanseutviklingsplan og vil gjennom denne stimulere til en videreføring og styrking av samarbeidet mellom kompetansesentrene for rusmiddelspørsmål og sentrale rus- og forebyggingskoordinatorer i kommunene, for eksempel SLT-koordinatorer i kommunene. Målet er å øke kompetansen og utvikle grunnlagsforståelse for forebyggende arbeid, planarbeid og virksom rusforebygging. Kompetansehevingen vil også styrke utviklingen av de kommunale, rusmiddelpolitiske handlingsplanene. SLT-koordinatorene er en sentral målgruppe for dette arbeidet.

Gjennomføring: 2009-2012

Ansvar: Helse- og omsorgsdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet, Det kriminalitetsforebyggende råd (KRÅD) og relevante samarbeidspartnere

Status: Gjennomført

Et av hovedmålene i Regjeringens opptrappingsplan for rusfeltet, som er forlenget til og med 2012, er "bedre kvalitet og kompetanse". Opptrappingsplanen beskriver dagens kvalitets- og kompetansebehov, og har søkt å møte utfordringene det pekes på i ulike rapporter og andre undersøkelser gjennom fem delmål:

1. Styrke forskning og undervisning.
2. Styrke kompetanse og rekruttering.
3. Styrke kvaliteten i tjenestene.
4. Bedre dokumentasjon og statistikk.
5. Heve kvaliteten i frivillig sektor.

Planen beskriver 34 ulike tiltak/satsingsområder som skal bidra til å oppfylle

delmålene. Status for planen foreligger i rapporten *Opptrappingsplanen for rusfeltet: Resultat og virkemidler*, utgitt av Helsedirektoratet i juni 2012.

Et sentralt delmål er å styrke kvaliteten på tjenestene. Et virkemiddel som er valgt er å etablere rusrådgivere ved Fylkesmannsembetene, noe som ble gjort tidlig i planperioden. Dette har vært et viktig virkemiddel for å iverksette tiltak i planen, samt bidra til kompetanse- og kvalitetsheving i kommunene. Fylkesmennene bidrar til å iverksette de statlige satsingene, samler jevnlig relevante aktører som møter personer med rusmiddelproblemer og bidrar med kompetansehevede tiltak. Det tilbys også videre- og etterutdanning for ansatte i kommunene, NAV, politiet og kriminalomsorgen.

Det har vært et tett samarbeid med de syv regionale kompetansesentrene på rusfeltet, KORUS, som også har blitt styrket i opptrappingsplanperioden. I tråd med samhandlingsreformen bidrar kompetansesentrene, til å heve tjenesteapparatets og kommunenes kompetanse på rusområdet. KORUS er evaluert i perioden. Sentrene vurderes som en vellykket strategi for å implementere statlige satsinger i det kommunale rusarbeidet. Den organisatoriske tilknytningen til ulike vertsinstitusjoner vurderes som velfungerende uavhengig av type vertsinstitusjon.

Helse- og omsorgsdepartementet bevilger årlig tilskuddsmidler til rusforebyggende arbeid. Tildelingen administreres av Helsedirektoratet. Blant disse er det fra 2010 inkludert stimuleringsmidler pålydende 8 mill. kroner til etablering og videreføring av SLT-modellen.

Fra Justis- og beredskapsdepartementet har tilsvarende støttebeløp vært 5 mill. kroner. Tildelingen av disse midlene administreres av Det kriminalitetsforebyggende råd (KRÅD). Totalt er det dermed 13 mill. kroner som tildeles rus- og kriminalitetsforebyggende arbeid etter felles utlysning og saksbehandling ved Helsedirektoratet og KRÅD. Denne ordningen er videreført i 2012.

Det kriminalitetsforebyggende råd (KRÅD) videreutvikler samarbeidet med de regionale kompetansesentrene, spesielt med tanke på tidlig intervensjon, kunnskapsstyrt rus- og kriminalitetsforebyggende arbeid og en bedre samordning av ressursene lokalt. Det er forventinger om at nye SLT-kommuner også skal ha en kommunal rusmiddelpolitisk handlingsplan og et formalisert samarbeid med sitt lokale kompetansesenter.

Tiltak 8: Styrket kontroll med salgs- og skjenkebevillinger

For å styrke kontroll med salgs- og skjenkebevillinger, skal kompetansen hos kommunens politikere, kontrollører og saksbehandlere styrkes.

I regi av Helsedirektoratet vil det bli avholdt en seminarrekke om kontroll, og det er ønskelig at det bidras til å skape nettverk som en del av kompetansebyggingen.

Gjennomføring: 2009

Ansvar: Helse- og omsorgsdepartementet

Status: Gjennomført

Med bakgrunn i Opptrappingsplanen for rusfeltet er det satt i gang en rekke tiltak for å heve kompetansen om alkoholloven og styrke kommunenes kontroll med salgs- og skjenkebevillinger. Det er utgitt en håndbok i alkoholloven. Det har vært avholdt seminarer for kommuner og politiråd om alkoholloven og viktigheten av å håndheve skjenkebestemmelsene. Det har vært lagt vekt på å redusere omfanget av overskjenking og voldsepisoder i tilknytning til skjenkestedene, jf. opplæringsprogrammet *Ansvarlig vertskap*. Det er også gjennomført et kontrollprosjekt i ni kommuner for å samle erfaringer om tiltak som kan bedre kommunenes kontroll. I det videre arbeidet for å øke overholdelsen av alkohollovgivningen skal det bygges på erfaringer fra det arbeidet som allerede er satt i gang.

Helsedirektoratet vil fortsette arbeidet med å styrke kommunenes forvaltning av alkoholloven gjennom en helhetlig tilnærming under navnet Ansvarlig alkoholhåndtering.

I Meld. St. 30 (2011-2012) framgår det dessuten at det skal utarbeides en veileder for å styrke arbeidet med kontroll. Målet er å øke kompetansen til kommunen og kontrollørene og etablere en nasjonal norm/standard for god kontrollvirksomhet. Veilederen skal gjøre kommunene bedre i stand til å sikre gode anskaffelser, dersom de velger å engasjere andre til å gjennomføre kontrollene.

Tiltak 9: Forskning om bosituasjon og kriminalitet

Det skal utarbeides en oversikt over eksisterende kunnskap (utredninger og forskning) på området i og utenfor Norge. På dette grunnlag skal det vurderes forskning for å avdekke omfang og årsakssammenhenger knyttet til bosituasjon og kriminalitet, slik at mest mulig målrettede tiltak kan settes inn.

Gjennomføring: 2009-2012

Ansvar. Kommunal- og regionaldepartementet/Husbanken og Justis- og beredskapsdepartementet

Status: Gjennomført.

Departementene har en ganske god oversikt over eksisterende kunnskap om bosituasjon og kriminalitet. Bostedsløshet er en betydelig risikofaktor mht. tilbakefall til kriminalitet. Denne sammenhengen ble vektlagt i St. Meld. nr. 37 (2007-2008) *Straff som virker – mindre kriminalitet – tryggere samfunn*.

I slutten av 2012 vil det bli gjennomført en ny kartlegging av bostedsløse personer. NIBR utfører kartleggingen på oppdrag fra Husbanken. Kartleggingen vil blant annet omfatte personer som er under soning, som vil bli løslatt innen to måneder og ikke har en bolig å gå til ved løslatelse. I tillegg til kartleggingen vil NIBR utføre en dybdeanalyse av årsakene til bostedsløshet. Resultatene vil foreligge i 2013.

Regjeringen vil i 2013 legge frem en ny melding til Stortinget om boligpolitikk. Denne kommer blant annet til å omhandle boligsituasjonen til personer som blir løslatt fra fengsel.

Tiltak 10: Etablere en kriminalitetsforebyggende pris

Det gjøres mye godt trygghetsskapende og kriminalitetsforebyggende arbeid i mange kommuner. Regjeringen ønsker å markere verdien av dette arbeidet lokalt. Det skal innstiftes en årlig "forebyggerpris" som gis til en kommune som gjennom tverrfaglig og målrettet samarbeid har lyktes med å skape økt trygghet for befolkningen.

Gjennomføring: 2010

Ansvar: Det kriminalitetsforebyggende råd (KRÅD)

Status: Gjennomført

Det er etablert en regjeringens kriminalitetsforebyggende pris. Tildelingen forvaltes av Det kriminalitetsforebyggende råd (KRÅD). Den består av kr 100 000 og et diplom. Prisivinnere så langt er Sola kommune (2010), Røyken kommune (2011) og Stavanger kommune (2012). Prisen deles ut til en kommune med dyktige kriminalitetsforebyggere som:

- Sammen med kommunens ledelse og gjennom tidlig intervensjon, styrket kunnskapsforankring og forbedret samarbeid kan vise til godt, kriminalitetsforebyggende arbeid. Formålet er å gi en positiv oppmerksomhet til noen som har gjort en stor innsats.
- Har iverksatt tiltak som har lyktes med å forebygge eller minske kriminalitet og utrygghet.
- Har lyktes med kriminalitetsforebygging gjennom styrket fellesskapsbygging og samarbeid mellom flere parter (for eksempel politi, kommunale organer, ungdommer, foreldre, skole, næringsdrivende og frivillige organisasjoner) på en måte som har gitt feltet økt status.
- Dokumentert gode resultater av tiltaket, gjerne slik at det har overføringsverdi for andre kommuner.

Tiltakspakke II:

Tidlig innsats – tiltak rettet mot barn og unge

Tiltak 11: Styrking av det oppsøkende ungdomsarbeidet

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet vil få utarbeidet modeller og strategier for å fange opp og etablere kontakt med utsatt ungdom som ikke selv ber om hjelp eller som unndrar seg hjelp og oppfølging.

Gjennomføring: 2009

Ansvar. Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet i samarbeid med berørte departement

Status: Gjennomført

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet ga høsten 2010 ut veiledningsmaterieell kalt "Det magiske øyeblikket", som handler om metoder for å oppdage og komme i kontakt med utsatte ungdomsgrupper. Veiledningsmateriellet består av en film og et veiledningshefte.³

Veiledningsmateriellet er utarbeidet i samarbeid med prosjektet *Ungdom i svevet* i Nordland og sendt til alle landets kommuner og fylkeskommuner. Materiellet har blitt presentert på regionale konferanser som har blitt arrangert av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) i samarbeid med Husbanken, Arbeids- og velferdsdirektoratet og Helsedirektoratet. Temaet for de regionale konferansene er samarbeid om utsatte ungdomsgrupper.

Tiltak 12: Tiltak rettet mot barn av psykisk syke og/eller rusmiddelavhengige foreldre

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet lanserte i 2007 en satsning på tiltak for barn i denne gruppen. Som del av denne satsningen skal 26 utvalgte kommuner i samarbeid med Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) utvikle gode samarbeidsmodeller i arbeidet overfor denne gruppen. Barn og foreldre i denne gruppen skal få en systematisk oppfølging fra graviditet til skolealder. Arbeidet skal gå frem til 2014 og modellene skal forskerevalueres.

Gjennomføring: 2009-2012

---

³ Materiellet finnes tilgjengelig på: http://www.regjeringen.no/nb/dep/Barne-,likestillings-og_inkluderingsdepartementet/aktuelt/nyheter/2010/hvordan-komme-i-kontakt-med-ungdom-som-s.html?id=622501.

Ansvar: Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet

Status: Igangsatt

Tiltaket er i gang og løper slik det står i handlingsplanen. *Modellkommuneforsøket 2007-2014* er et samarbeid mellom Helse- og omsorgsdepartementet og Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet.

Modellkommuneprosjektet skal gi barn av psykisk syke og/eller rusmisbrukende foreldre bedre hjelp ved å styrke det tverrfaglige og tverretatlige samarbeidet innad i det kommunale tjenestetilbudet, og mellom barnevernstjenestene og det øvrige tjenestetilbudet.

Målene i prosjektet er:

- Oppdage tidlig
- Forebygge med tiltak (som er tilpasset problemomfang, alder, ressurser i familienettverket osv.)
- Følge barn i risiko fra svangerskap til skolealder
- Økt kompetanse om barna i det kommunale og statlige tjenesteapparatet

I alt 26 kommuner i landet er valgt ut til å være modellkommuner.⁴ Oppgaven til modellkommunene er å finne frem til gode modeller for langsiktig og systematisk oppfølging av barn av foreldre som har psykiske problemer og/eller misbruker rusmidler fra svangerskap til skolealder. Det forventes at modellkommunene i neste omgang framstår som eksempler for andre kommuner. Prosjektet evalueres av Deloitte høsten 2012. Evalueringen vil gi retning for videre innsats.

Helse- og omsorgsdepartementets satsning ble i 2009 utvidet til å omfatte barn som pårørende generelt. Formålet er å gi tidligere hjelp til barna, styrke veiledning og kompetanseheving i tjenestene, gi langsiktig oppfølging av barna, øke forskningsaktiviteten og spre erfaringer. Det legges vekt på tiltak som kommer barna direkte til gode. En oppsummering av tiltakene fra Helsedirektoratet med vekt på oppnådde resultater forelå i 2012.

Endringer i helsepersonelloven og spesialisthelsetjenesteloven om oppfølging av barn som pårørende, jf. Ot.prp. nr. 84 (2008-2009) trådte i kraft 1. januar 2010. Lovendringene har styrket barnas rettsstilling og medvirker til at mindreårige barn av psykisk syke, rusavhengige, alvorlig somatisk syke eller skadde pasienter får bedre oppfølging når foreldrene mottar helsehjelp. Helsepersonell har fått plikt til å bidra til å ivareta mindreårige barn som pårørende, og helseinstitusjoner skal i nødvendig utstrekning ha barneansvarlig personell med ansvar for å fremme og koordinere helsepersonells

---

⁴ Disse er Bodø, Tromsø, Nordreisa, Fauske, Namsos, Steinkjer, Grong, Leksvik/Mosvik, Trondheim, Askøy, Sandnes, Bømlo, Årstad/Bergen, Fjell, Førde, Haugesund, Time, Arendal, Mandal, Drammen, Vennesla, Jevnaker, Skedsmo, Lørenskog, Aurskog/Høland og Østre Toten.

oppfølging av barna. Helsedirektoratet har i 2009 utarbeidet et rundskriv til lovendringene om barn som pårørende og informasjonsbrosjyre for barn.

I løpet av 2011 har alle helseinstitusjoner som behandler alvorlig syke voksne pasienter utnevnt barneansvarlige.

Helse- og omsorgsdepartementet etablerte i 2007 et nasjonalt kompetansenettverk for forebygging og behandling av problemer hos barn av psykisk syke og rusavhengige foreldre ved Sørlandet sykehus, Barns Beste, som samler, systematiserer og sprer kunnskap og erfaringer til tjenestene. Mandatet ble i 2009 utvidet til å omfatte barn som pårørende generelt.

Helse Nord-Trøndelag HF og Vestre Viken HF har etablert flerårige forsøk med lavterskeltilbud for langsiktig oppfølging av gravide mødre/foreldre med rus og/eller psykiske problemer og barnet fra fødsel til skolealder. Målet er å unngå skader hos barnet og bidra til en god helseutvikling i familien. Forsøkene ble evaluert i 2011 med gode resultater.

Forskning på området barn som pårørende ble i 2011 en egen strategisk satsning gjennom Norges forskningsråd.

Tiltak 13: Veileder om tidlig intervensjon på rusfeltet

I et kriminalitetsforebyggende perspektiv er det sentralt at tiltak mot rus blir iverksatt før problemene får utvikle seg og kriminalitet begås. Det vil bli utviklet en ny veileder om tidlig intervensjon som skal ta for seg flere ulike områder hvor tidlig innsats er avgjørende for virksom forebygging, med særlig fokus på rus. Veilederen vil være et resultat av tverrsektorielt samarbeid og reflektere det brede perspektivet på kriminalitetsforebygging. Den skal fungere som et verktøy for førstelinjetjenesten når de oppdager bekymringsfulle forhold blant barn og unge.

Gjennomføring: 2009

Ansvar: Helse- og omsorgsdepartementet

Status: Gjennomført

Tidlig intervensjon på rusfeltet er et prioritert satsningsområde i *Regjeringens opptrappingsplan for rusfeltet* (2008-2010). Opptrappingsplanen har senere blitt forlenget med to år, ut 2012.

Veilederen *“Fra bekymring til handling”* ble lansert høsten 2009 og er et viktig bidrag til tidlig intervensjonsarbeid som handlingsveileder til tjenesteansatte og ledere.

Veilederen er utviklet i et samarbeid mellom Helsedirektoratet, Politidirektoratet, Utdanningsdirektoratet og Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet.

Det er arbeidet systematisk med implementering av veilederen og opplæring av metodene som anbefales der. For å styrke implementeringsarbeidet har det i opptrappingsplanperioden også blitt tildelt tilskudd til kompetansesentrene for å utvikle gode metoder for å identifisere målgrupper med behov for tiltak. I 2012 lanseres nettsiden www.tidligintervensjon.no som gjenspeiler anbefalingene i veilederen, samt tilbyr konkrete verktøy for de ulike tjenestene om hvordan de kan gå fram for å oppdage rusrelaterte problemer, og hvordan de kan gå fram for å følge opp problemene. Helsedirektoratet arbeider også for å tilpasse en dansk modell for bedre tverrfaglig innsats – BTI. Dette er et viktig bidrag inn til tjenestene når en arbeider med tidlig intervensjon i møte med barn og unge spesielt.

Tiltak 14: Tidlig innsats gjennom redusert skjenketid

Internasjonal forskning viser en sammenheng mellom skjenketider og alkoholrelaterte skader, ikke minst voldsutøvelse. Videre viser en rekke studier at jo mer man drikker og jo oftere man drikker seg beruset, desto større er sannsynligheten for at man er involvert i voldssituasjoner. Når skjenketidene øker, får man mer vold.

Regjeringen vil sommeren 2009 sende forslag til endring i skjenketidsbestemmelsene på høring. I høringen vil det blir foreslått at alkoholloven endres slik at de maksimale skjenketidene for alkoholholdig drikk innskrenkes med én time alle dager.

Gjennomføring: 2009-2010

Ansvarlig: Helse- og omsorgsdepartementet

Status: Gjennomført

Forslag om endring i maksimaltid for skjenking ble sendt på høring 23. september 2009. Forslag til endringer i alkohollovgivningen ble lagt frem for og behandlet av Stortinget våren 2011 (Prop. 48 L (2010-2011) om endringer i alkoholloven og vinmonopolloven). Det ble ikke fremmet forslag om en innskrenkning av alkohollovens maksimaltid for skjenking og Stortinget sluttet seg til proposisjonen.

Statens institutt for rusmiddelforskning (SIRUS) la i 2012 frem en norsk analyse av skjenketidsendringer og vold i 18 norske byer på 2000-tallet. Det kom frem at en utvidelse av skjenketiden med én time førte til en gjennomsnittlig økning på 17 prosent i sentrumsvold nattetid i helgene. Innskrenking i skjenketiden gjorde at volden gikk ned. Videre la SIRUS i 2012 frem en undersøkelse om hva slags effekt skjenketid har på utelivsbransjens omsetning i 49 kommuner. Denne viste at én times reduksjon i skjenketiden reduserer gjennomsnittlig omsetning per skjenkested med 9 til 12 prosent. De fleste kommunene som innskrenket skjenketiden, opplevde et fall i omsetningen som en følge av dette.

I Meld. St. 30 (2011-2012) går det frem at rammene for salgs- og skjenketider fortsatt skal fastsettes av staten. Dagens normal- og maksimaltider vil bli opprettholdt. Innenfor rammen av disse må hver enkelt kommune, ut fra lokale forhold og det kunnskapsgrunnlaget som foreligger, vurdere hvilke salgs- og skjenketider som skal gjelde i kommunen.

Kommunene oppfordres til å ta utgangspunkt i lovens normaltider ved vurdering av hvilke skjenketider det skal være i kommunen, samt å differensiere skjenketidene slik alkoholloven gir anledning til.

Tiltak 15: Utvidet og videreført innsats mot mobbing

Utdanningsdirektoratet arbeider med å utforme et program for inkluderende lærings- og oppvekstmiljø. Programmet skal bidra til å skape et godt lærings- og oppvekstmiljø, styrke skolens arbeid mot mobbing i tillegg til å være et overordnet plandokument for arbeidet med lærings- og oppvekstmiljø i grunnopplæringen. Skolens systematiske og målrettede arbeid på dette området vil vektlegges, slik at skolen oppleves som en inkluderende arena for alle. Det skal blant annet legges til rette for kunnskapsbaserte programmer og metoder i arbeidet med et inkluderende lærings- og oppvekstmiljø.

Gjennomføring: 2010-2012

Ansvar: Kunnskapsdepartementet i samarbeid med aktuelle parter

Status: Igangsatt

Bedre læringsmiljø

Det overordnede målet med satsingen *Bedre læringsmiljø* (2009–2014), er at alle elever skal oppleve et godt og inkluderende læringsmiljø. Utvikling av klasseledelse, relasjonskompetanse og hvordan man kan forebygge krenkende atferd som trakassering, rasisme og ekskludering, er sentralt.

Videre skal satsingen bidra til at alle kommuner, fylkeskommuner og skoleledere har et forsvarlig system som sikrer elevenes rettigheter etter opplæringsloven kapittel 9a.

Bedre læringsmiljø omfatter også veiledning om oppfølging av regelverket, veiledning om beredskap og krisehåndtering, idé- og ressursbank for fysisk aktivitet, rådgivningstjeneste for skoleanlegg og materiell for samarbeid mellom hjem og skole. Det er i en årrekke gitt støtte til forskningsbaserte programmer som skal bidra til bedre læringsmiljø. Støtten vil bli videreført i 2013.

Innsats mot mobbing

Manifest mot mobbing (2011–2014) er et forpliktende samarbeid mellom regjeringen,

Foreldreutvalget for grunnopplæringen, Foreldreutvalget for barnehager, Utdanningsforbundet, KS, Fagforbundet, Skolenes landsforbund og Norsk skolelederforbund. Gjennom manifestet forplikter partene seg til å arbeide for gode og inkluderende oppvekst- og læringsmiljø for barn og unge, med nulltoleranse for mobbing. Alle landets ordførere er invitert til å signere på egne kommunale manifeste, hvor de forplikter kommunen til å arbeide mot mobbing. Til nå har ca. 330 kommuner signert lokale manifeste. Partene vil også lansere årlige kampanjer. I 2012 var *Voksne skaper vennskap* tema for denne kampanjen.

Rett til godt fysisk og psykososialt skolemiljø

Opplæringslovens kapittel 9a gir alle elever en individuell rett til godt fysisk og psykososialt miljø på skolen. For å oppfylle elevenes rett til godt læringsmiljø skal skolene aktivt drive et kontinuerlig og systematisk arbeid med læringsmiljøet, både generelt overfor elevgruppen og spesielt overfor den enkelte eleven. Elevene skal engasjeres i planleggingen og gjennomføringen av skolens systematiske skolemiljøarbeid.

Som en oppfølging av en utredning som Universitetet i Oslo har gjort på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet om regelverket knyttet til mobbing, og ut fra et eventuelt behov for en elevombudsordning, har departementet styrket ressursene til Barneombudet slik at ombudet også kan arbeide med saker som gjelder elevers psykososiale skolemiljø.

Tiltak 16: Styrket samarbeid mellom foreldre og videregående skole

Stortinget anmodet sommeren 2008 regjeringen om snarest å utarbeide forslag til bestemmelser som forplikter videregående skole til samarbeid med hjemmene. På denne bakgrunn har Kunnskapsdepartementet igangsatt arbeidet med en ny bestemmelse i Opplæringsloven. Det tas sikte på at lovendringsforslaget vil bli behandlet og vedtatt av Stortinget sommeren 2009 og tre i kraft fra kommende skoleår, og at forskrifter til nærmere regulering av området skal foreligge sommeren 2010.

Gjennomføring: 2009-2010

Ansvar: Kunnskapsdepartementet

Status: Gjennomført

Tiltaket er gjennomført slik det er skissert i handlingsplanen. Bestemmelsen om foreldresamarbeid trådte i kraft 1. aug. 2009.

I loven står det nå følgende om formålet med opplæringen:

§ 1-1. Formålet med opplæringa

Opplæringa i skole og lærebedrift skal, i samarbeid og forståing med heimen, åpne dører mot verda og framtida og gi elevane og lærlingane historisk og kulturell innsikt og forankring.

Endra med lov 19 des 2008 nr. 118 (ikr. 1 jan 2009, etter res. 19 des 2008 nr. 1424).

Videre står det følgende om plikten til foreldresamarbeid i opplæringslovens § 13-3 d:

§ 13-3d. Plikt for kommunen og fylkeskommunen til å sørge for foreldresamarbeid

Kommunen og fylkeskommunen skal sørge for samarbeid med foreldre, høvesvis i grunnskolen og i vidaregåande opplæring. Organiseringa av foreldresamarbeidet skal ta omsyn til lokale tilhøve. Departementet gir nærmare forskrifter.

Føyd til med lov 19 juni 2009 nr. 94 (ikr. 1 aug 2009, etter res. 19 juni 2009 nr. 675).

Forskriftshjemmelen i lovbestemmelsen er benyttet. Korresponderende forskrifter om foreldresamarbeid ble gitt og trådte i kraft 1. aug. 2010. Disse er inntatt i forskrift til opplæringsloven, kap. 20.

Kapittel 20. Foreldresamarbeid i grunnskolen og vidaregåande opplæring

Overskrifta endra ved forskrift 10 des 2008 nr. 1467 (i kraft 1 jan 2009). Kapitlet endra ved forskrift 7 juli 2010 nr. 1081 (i kraft 1 aug 2010).

§ 20-1. Formålet med foreldresamarbeid

Skolen skal sørge for samarbeid med heimen, jf. opplæringslova § 1-1 og § 13-3d. Foreldresamarbeid skal ha eleven i fokus og bidra til eleven sin faglege og sosiale utvikling. Eit godt foreldresamarbeid er ein viktig ressurs for skolen for å styrkje utviklinga av gode læringsmiljø og skape læringsresultat som mellom anna fører til at fleire fullfører vidaregåande opplæring.

Endra ved forskrifter 10 des 2008 nr. 1467 (i kraft 1 jan 2009), 7 juli 2010 nr. 1081 (i kraft 1 aug 2010).

§ 20-4. Foreldresamarbeid i vidaregåande opplæring

Skolen skal halde kontakt med foreldra til elevar som ikkje er myndige etter verjemålslova § 1 gjennom heile opplæringsåret.

Skolen skal i starten av opplæringsåret på Vg1 og Vg2 halde eit foreldremøte der foreldra informerast om skolen, innhaldet i opplæringa, medverkinga til foreldra, rutinar og anna som er relevant for foreldra.

Foreldra til ikkje myndige elevar på Vg1 og Vg2 har første halvår av opplæringsåret rett til minst ein planlagd og strukturert samtale med kontaktlæraren om korleis eleven arbeider dagleg og eleven sin kompetanse i faga. I tillegg skal kontaktlæraren samtale med foreldra om utviklinga til eleven i lys av opplæringslova § 1-1, generell del og prinsipp for opplæringa i læreplanverket. Samtalen skal klargjere korleis eleven, skolen og foreldra skal samarbeide for å leggje til rette for læringa og utviklinga til eleven. Eleven har rett til å vere med i samtalen med foreldra. Samtalen kan sjåast i samanheng med samtalen med eleven etter § 3-11 tredje ledd og halvårsvurdering i fag etter § 3-13.

Foreldra til ikkje myndige elevar skal få munnleg eller skriftleg:

- a) varslings om eleven sitt fråvær
- b) varslings dersom det er fare for at det ikkje er grunnlag for vurdering i fag, orden og oppførsel eller fare for at eleven kan få karakteren nokså godt eller lite godt i orden eller oppførsel, jf. § 3-7
- c) informasjon om eleven og foreldra sine rettar etter opplæringslova og forskrifta
- d) anna viktig informasjon om eleven, med mindre denne er underlagd teieplikt etter anna lovgiving.

Tilføyd ved forskrift 7. juli 2010 nr. 1081 (i kraft 1. aug 2010).

Tilsvarende endringer er gjort i privatskolelovens § 7-1 d og i forskrift til privatskoleloven, kap. 4. Ikrafttredelsestidspunktene er her de samme.

Tiltak 17: Arbeid for å få flere til å fullføre videregående opplæring

Kunnskapsdepartementet har satt i gang flere tiltak for å få unge til å fullføre opplæringen sin. Sentralt i satsningen er tidlig innsats for innlæring av grunnleggende ferdigheter og tiltak for å øke elevenes læringsutbytte. Blant annet kan elevenes nivå og ferdigheter kartlegges slik at opplæringen kan bli best mulig tilpasset den enkelte. En fagopplæring av høy kvalitet som er relevant for arbeidslivet, er et prioritert område. Kunnskapsdepartementet vil legge til rette for at flere som ønsker det skal får en mer relevant, fleksibel og praksisrettet fagopplæring, blant annet gjennom videreføring av forsøket med praksisbrevet.

Gjennomføring: 2009-

Ansvar: Kunnskapsdepartementet

Status: Igangsatt

Ny GIV – gjennomføring i videregående opplæring er en nasjonal dugnad for å øke gjennomføringen i videregående opplæring. Dette er et tre-årig prosjekt, som ble lansert høsten 2010 og som løper ut 2013. Denne innsatsen retter seg mot svakt presterende elever i siste del av ungdomsskolen og i videregående opplæring i tillegg til en egen satsing for de elevene som står utenfor både utdanning og arbeid. Målet med prosjektet er å etablere et varig samarbeid mellom stat, fylkeskommuner og kommuner, for å bedre elevenes forutsetninger for å fullføre og bestå videregående opplæring.

Hovedtemaene for samarbeidet er:

- Felles mål for å bedre gjennomføring av videregående opplæring – og et felles data- og statistikkgrunnlag for å vurdere måloppnåelsen.
- Et systematisk samarbeid mellom kommuner og fylkeskommuner om oppfølging av elever med svake faglige prestasjoner og forutsetninger for å gjennomføre videregående opplæring.
- Bedre samarbeid mellom fylkeskommunene og NAV om ungdom som over tid har vært ute av utdanning og arbeidsliv. Styrking av oppfølgingstjenesten i fylkeskommunene.

Arbeidet med å øke gjennomføringen i videregående opplæring fortsetter og satsingen *Ny GIV* er utvidet. Midlene skal blant annet brukes til skolering av lærere i forbindelse med intensivopplæring av faglig svakt presterende 10.klassinger, aktiviteter for elever i overgangen mellom ungdomstrinnet og videregående opplæring, bedre yrkesretting av fellesfagene i yrkesfaglige utdanningsprogram, kompetanseheving av ansatte i den fylkeskommunale oppfølgingstjenesten og oppfølging av ungdom som har droppet ut av videregående opplæring.

Mer informasjon:

- St. meld. nr. 16 (2006-2007) ... og ingen stod igjen. *Tidlig innsats for livslang læring*
- St. meld. nr. 31 (2007–2008) *Kvalitet i skolen*
- St. meld. nr. 44 (2008–2009) *Utdanningslinja*
- Meld. St. 22 (2010–2011) *Motivasjon – Mestring – Muligheter*

Tiltak 18: Videreutvikle politiets bekymringssamtale

Politi-loven gir politiet mulighet til å innkalle barn og foreldre til samtale når det er grunn til å tro at den unge har begått en straffbar handling. Samtalen må sees i sammenheng med andre sektors satsning på tidlig intervensjon. Evalueringer har vist at politiets bruk av bekymringssamtalen varierer. En nasjonal standard er nødvendig for å sikre en best mulig oppfølging av den enkelte, avklare samarbeid med andre instanser og ivareta rettssikkerheten.

Utvikle verktøy/håndbok for å sikre rutiner, likebehandling, dokumentasjon og kvalitet i gjennomføringen av bekymringssamtalen.

Politidirektoratet skal videreutvikle dagens samtaleveileder der hensynet til kartlegging av ungdommers beskyttelses- og risikofaktorer ivaretas.

Gjennomføring: 2009-2011

Ansvar: Justis- og beredskapsdepartementet

Status: Gjennomført

Politidirektoratet publiserte høsten 2011 «*Veileder for politiets bekymringssamtale: Dialog for ansvar og positiv endring*». Denne reviderte veilederen utgjør en betydelig videreutvikling innenfor arbeidet med politiets bekymringssamtale. Målet er at veilederen skal gi en nasjonal standard både i forhold til sikre rutiner, likebehandling, dokumentasjon og kvalitet i gjennomføringen av bekymringssamtalen. Veilederen skal bidra til større bevissthet rundt bekymringssamtalen som forebyggende verktøy, samt bidra til god forberedelse og faglig sikker metodikk i gjennomføringen av samtalen.

Veilederen er gjort allment tilgjengelig via politiets nettsider www.politi.no. Den er distribuert til alle politidistrikter og til aktuelle særorgan. Det er nå igangsatt et arbeid med å videreutvikle et undervisningsopplegg om bekymringssamtalen i samarbeid med Politihøgskolen. Det vil både være teoretisk og praktisk opplæring, som nå er innarbeidet på grunnutdanningen trinn III og i videreutdanningskurs i forebyggende arbeid. Det arbeides fortsatt med utvikling av undervisningsopplegg for politi som allerede er i praktisk arbeid, samt muligheten for å utvikle eget kurs for videreutdanning på lik linje med kurset om avhør av barn, da kompetansebehovet har mange fellestrekk.

Tiltak 19: Utvikling av undervisningsverktøy mot digital mobbing

I samarbeid med Medietilsynet og lokale skolemyndigheter skal de kriminalitetsforebyggende koordinatorene i Stavanger og Kristiansand utvikle undervisningsopplegg om digital mobbing. Opplegget som skal produseres vil primært rette seg mot skolesektoren og tilpasses ulike alderstrinn. Det bør være nedlastbart fra internett for å kunne benyttes av alle som arbeider med barn og unge. En nettbasert distribusjon vil

også gjøre det enkelt å oppdatere materialet fortløpende for å ta opp i seg nye brukermønstre og fenomener på nettet.

Gjennomføring: 2010-2012

Ansvar: Det kriminalitetsforebyggende råd (KRÅD) i samarbeid med aktuelle parter

Status: Gjennomført

KRÅD har gitt finansiell støtte til et prosjekt for å utvikle et nytt nettbasert undervisningsopplegg om nettvett for barn og unge. Undervisningsopplegget er utviklet av kriminalitetsforebyggere og lokale skolemyndigheter i Kristiansand og Stavanger, i tråd med hvordan tiltaket er skissert i handlingsplanen. Arbeidet med undervisningsopplegget er slutført, og finnes nå tilgjengelig på nettstedet www.minskole.no.

På www.minskole.no er det en link til det interaktive undervisningsopplegget "IKT for elever". Her er det gjort tilgjengelig interaktive kurs i tekstbehandling, presentasjon, regneark, bildebehandling og filmredigering. Undervisningsopplegget om nettvett er tilgjengelig på samme sted, www.minskole.no/nettvett. Undervisningsopplegget er fritt tilgjengelig uten pålogging for andre kommuner.

Medietilsynet har utarbeidet en rekke tips mot digital mobbing gjennom "Trygg bruk-prosjektet". Disse er blant annet gjort tilgjengelig på nettsiden til tilsynet (www.medietilsynet.no). Medietilsynet står ansvarlig for "Bruk hue-kampanjen" som er Norges største kampanje mot digital mobbing. Siden 2009 har Medietilsynet samarbeidet med Røde Kors, Telenor og Barnevakten om dette prosjektet.

Tiltak 20: Styrking av kompetansen om skolemegling

Høgskolen i Hedmark har fått i oppdrag å følge opp arbeidet med konflikthåndtering og megling i skolen. Videre arbeider høgskolen med å utvikle dagskurs for planleggingsdager om temaet. Høgskolen samarbeider med konfliktrådssekretariatet. Høgskolen samarbeider også med Høgskolene i Oslo og Sør-Trøndelag om å etablere et nasjonalt nettverk i konflikthåndtering og skolemegling. Det legges opp til en sterk faglig forankring og kompetanseheving for lærere. Hensikten er at elever skal læres opp i konflikthåndtering.

Gjennomføring: 2009-

Ansvar: Kunnskapsdepartementet

Status: Gjennomført

Tiltaket er gjennomført slik det er skissert i handlingsplanen. Det ble skrevet rapporter fra Høgskolen i Hedmark i tilknytning til prosjektmidlene i 2009. Det ble også arrangert

en nettverkssamling, og det er utarbeidet kursopplegg og studieplan for et etter- og videreutdanningskurs innen konflikthåndtering og mekling.

Norsk Forum for Skolemegling ble etablert høsten 2010 i etterkant av konferansen “Skolemegling i et dannelsesperspektiv” (arrangert i mai 2010). Hovedmålene til forumet er å inspirere til og spre bruken av skolemegling, gjenopprettende tenkning og praksis, tilby veiledning og kurs og arrangere nasjonale seminarer.

I september 2011 arrangerte forumet et nasjonalt seminar med tittelen “A whole School Restorative Approach”.

Tiltak 21: Økt bruk av konfliktråd for lovbrytere mellom 15 og 18 år

Justisdepartementet har igangsatt et arbeid for å endre konfliktrådsloven og relaterte lover slik at det legges til rette for økt bruk av konfliktråd for unge lovbrytere i alle typer saker. Obligatorisk overføring til konfliktråd for saker med mindreårige lovbrytere vil bli vurdert som ett av virkemidlene. Gjennomføringen av meglingen skal imidlertid fortsatt forutsette et informert samtykke både fra lovbryteren og den fornærmede.

Gjennomføring: 2009-2011

Ansvar: Justis- og beredskapsdepartementet

Status: Igangsatt

Arbeidsgruppen som ble nedsatt av Justis- og beredskapsdepartementet leverte i september 2011 en rapport med forslag om lovendringer som bør gjennomføres for å øke bruken av gjenopprettende prosesser og konfliktråd i straffesakskjeden. Arbeidsgruppen har også vurdert en generell modernisering av konfliktrådsloven for å åpne for utvikling av nye metoder og arbeidsformer. Arbeidsgruppen har tatt utgangspunkt i det tidligere arbeidet departementet har gjort på området, herunder prinsipielle standpunkt og lovforslag i Prop. 135 L (2010-2011).⁵ Rapporten *Økt bruk av konfliktråd* er under oppfølging i departementet.

Tiltak 22: Legge til rette for nasjonal spredning av “Oppfølgingsteam”

Prosjektet “Oppfølgingsteam” er nylig avsluttet. Resultatene har vært svært gode, og evalueringsrapporten (NTNU 2009) har konkludert med at denne arbeidsformen bør videreføres og videreutvikles. Som ledd i spredningen skal

- *det utarbeides en veileder for oppfølgingsteam med utgangspunkt i prosjektets erfaringer som legger til rette for deltakelse fra ulike, relevante yrkesgrupper.*

---

⁵ Se også tiltak 23.

- *det vurderes hvordan kommunene og politi/påtalemyndighet kan stimuleres til å etablere et forutsigbart samarbeid i lokale oppfølgingsteam, jfr. tiltak 23.*

Gjennomføring: 2009-2012

Ansvar: Justis- og beredskapsdepartementet

Status: Igangsatt

Regjeringen etablerte i 2006 oppfølgingsteam for unge lovbytere i fire byer som et tre-årig prøveprosjekt – Kristiansand, Trondheim, Stavanger og Oslo. Dette var en frivillig reaksjonsform for ungdom som har begått alvorlige eller gjentatte lovbrudd.

Erfaringene med bruk av oppfølgingsteam er svært gode. Evalueringen av prøveprosjektet konkluderte med at unge lovbytere ved denne tilnærmingen i større grad ble fanget opp av systemet, samt at det var lite tilbakefall til kriminalitet blant de unge lovbyterne som deltok i prosjektperioden.⁶ Et strukturert og forutsigbart samarbeid mellom rettshåndhevere og hjelpeapparat i den strafferettslige oppfølgingen av unge lovbytere egner seg godt for å få til et opplegg til beste for å forebygge at den enkelte ungdom fortsetter sin kriminelle atferd. De relevante instanser bidrar i henhold til sitt lovverk, i tillegg til at også ungdommens eget nettverk mobiliseres. Bruk av stormøte er en vesentlig del av modellen.

Oppfølgingsteam med forankring i konfliktrådet er statlig finansiert, og er implementert i flere nye distrikter. Ordningen er imidlertid fortsatt ikke landsdekkende i påvente av fullfinansiering. Bestemmelsene om oppfølgingsteam er derfor heller ikke trådt i kraft (jfr. tiltak 23). I tillegg er det etablert en rekke nye oppfølgingsteam som ikke er i regi av Konfliktrådssekretariatet. De fleste av disse er forankret i kommunene. Arbeidet bygger på tidligere erfaringer i samarbeidet mellom hjelpeapparat og justissektor, blant annet ungdoms- eller ruskontrakter.

For å sikre erfaringsutveksling og bidra til en helhetlig utvikling ble det høsten 2010 tatt initiativ til et *Forum for oppfølgingsteam* som samler deltakere fra de ulike modellene. Forumet har etter dette arrangert en årlig konferanse.

Konfliktrådssekretariatet er, sammen med Justis- og beredskapsdepartementet, en viktig bidragsyter i arrangementet.

Erfaringene så langt tyder både på at antall oppfølgingsteam har økt og at kvaliteten i arbeidet er styrket siden oppstarten. Ungdom i oppfølgingsteam har svært få brudd på sine inngåtte avtaler og nesten ingen kriminalitet etter oppstart i oppfølgingsteam.

---

⁶ Kvello, Øyvind og Wendelborg, Christian (2009). *Prosessevaluering av det treårige prosjektet: Oppfølgingsteam for unge lovbytere i Kristiansand, Oslo, Stavanger og Trondheim*. Trondheim: NTNU Samfunnsforskning.

Tiltak 23: Utarbeide forslag til lov- og praksisendringer for å sikre god og tett oppfølging av unge lovbrytere som har begått alvorlig kriminalitet

NOU 15:2008 "Barn og straff" ble levert høsten 2008. Et sentralt forslag til ny straffereaksjon er "Ungdomsstormøte" i regi av Konfliktrådet som skal munne ut i en "ungdomsplan". En viktig del av oppfølgingen vil være å ta stilling til den foreslåtte straffereaksjonen. Dette forslaget vil bli vurdert sammen med øvrige utfordringer og forslag.

Gjennomføring: 2009-2010

Ansvar: Justis- og beredskapsdepartementet

Status: Gjennomført

Evalueringen av oppfølgingsteamene fra prosjekt *Oppfølgingsteam* er utgangspunkt for forslaget i NOU 2008:15 "Barn og straff" om lovfesting av en ny straffereaksjon for ungdom mellom 15 og 18 år som begår så alvorlig kriminalitet at ubetinget fengsel eller lang samfunnsstraff er dagens reaksjonsmuligheter. Straffen skal gjennomføres i konfliktrådets regi. Det vises til Prop.135 L (2010-2011), som ble behandlet i statsråd 24. juni 2011, og vedtatt av Stortinget i desember samme år.

Proposisjonen gir i de første kapitlene en samlet oversikt over regjeringens satsing på målrettede tiltak overfor barn og unge som begår kriminalitet, blant annet knyttet til forebygging, økt bruk av gjenopprettende prosesser og straffereaksjoner med vekt på å unngå at den enkelte ungdom begår nye lovbrudd.

I tillegg ble det vedtatt en rekke lovendringer for å sikre mildest mulig straffeform og minst mulig skade ved gjennomføringen.

Den nye straffereaksjonen har fått navnet *ungdomsstraff*. Utgangspunktet er at man må møte alvorlig kriminalitet med en reaksjon – også når lovbryteren er under 18 år – men reaksjonen må være tilpasset både ungdommenes livssituasjon og lovbruddets art. Ungdomsstraffen innebærer at ungdommer som har begått alvorlig kriminalitet ansvarliggjøres gjennom en dom som innebærer at de må stille i stormøte og møte ofre, foreldre, naboer, politi og hjelpeapparat. De må erkjenne og ta ansvar for det de har gjort, og akseptere tett oppfølging i et nærmere angitt tidspunkt. Denne nye reaksjonsformen skal idømmes av domstolen og vil ha en varighet på et halvt til to år, unntaksvis tre år. Den krever samtykke og medvirkning fra ungdommen selv.

Det arbeides nå med å legge til rette for gjennomføringen av ungdomsstraff i konfliktrådene. Lovendringen er ikke trådt i kraft i påvente av fullfinansiering.

Tiltak 24: Mentorstøtte – kunnskapsstatus og veileder

En ny metaevaluering av 39 mentorprogram viser at mentorstøtte har en positiv effekt når det gjelder å forebygge eller redusere kriminalitet og aggresjon. Vi har ingen oversikt over bruk av mentorstøtte i Norge.

- *Det skal utarbeides en forskningsbasert rapport over hvilke mentor- og brobyggertiltak som brukes i Norge, hva som kjennetegner disse, hvordan dette arbeidet er organisert og finansiert – og om det er foretatt noen form for effektevaluering.*
- *Det utvikles en veileder med bakgrunn i funn fra denne rapporten.*

Gjennomføring: 2010-2012

Ansvar. Justis- og beredskapsdepartementet i samarbeid med relevante instanser

Status: Under planlegging

Oppfølgingen av dette tiltaket er under planlegging i Justis- og beredskapsdepartementet. Det finnes en lang rekke tiltak og prosjekter som kan gå inn under paraplyen mentor- og brobyggertiltak. Departementet er derfor nødt til å se nærmere på hvordan dette rent faktisk skal konkretiseres.

Handlingsplanen Sammen mot barne- og ungdomskriminalitet (2005-2008) inneholdt et tiltak om å etablere “Brobyggeren” for straffedømte med minoritetsbakgrunn (tiltak 19) og et tiltak om å vurdere erfaringene med mentorordning for unge straffedømte (tiltak 20). I forhold til sistnevnte tiltak ble et forsøk med “Mentorordning for unge med minoritetsbakgrunn” i Kristiansand evaluert. Rapporten “*Hvordan gripe de ugripelige unge med minoritetsbakgrunn*” ble forfattet av Yngve Carlsson (NIBR notat 2006:117). Rapporten ble utarbeidet på oppdrag fra Kristiansand kommune med delfinansiering fra Justis- og beredskapsdepartementet (daværende Justis- og politidepartementet), Barne-, likestillings og inkluderingsdepartementet (daværende Barne- og familiedepartementet), Utlendingsdirektoratet og Integrerings- og mangfoldsdirektoratet.

Tiltakspakke III:

Styrket samarbeid og samordning

Tiltak 25: Økt utbredelse av og økt kvalitet i politiråd og SLT

- *Justisdepartementet vil opprette en interdepartemental arbeidsgruppe som i samarbeid med KRÅD skal utarbeide en veileder om hvordan politiråd og SLT kan implementeres og drives. Behovet for deltakelse fra flere instanser skal vurderes. En gjennomgang av lovgivningen for å se om den effektivt stimulerer til samarbeid vil bli vurdert.*
- *Det vil bli utarbeidet forslag til avtale for å formalisere samarbeidet mellom politi og kommune. Innhold vil kunne være mål og resultatstyring, rutiner for rapportering til kommunestyret og, prinsipper for saksbehandlingen, herunder vedtaksmyndighet.*
- *Det skal lages en plan for å styrke SLT koordinatorenes kompetanse.*

Gjennomføring: 2009-2012

Ansvar: Justis- og beredskapsdepartementet, i samarbeid med relevante departementer, Det kriminalitetsforebyggende råd (KRÅD) og andre instanser

Status: Igangsatt

Det har blitt opprettet en interdepartemental arbeidsgruppe med representanter fra fem departementer, samt fra KRÅD. Den interdepartementale arbeidsgruppen har blitt ledet av Justis- og beredskapsdepartementet. Gjennom denne arbeidsgruppen ble det gitt et mandat for å utarbeide en ny og oppdatert veileder for hvordan SLT kan implementeres og drives. KRÅD har ledet dette arbeidet og underveis forelagt utkast til veileder for den interdepartementale arbeidsgruppen. Veilederen «*Forebygging av rus og kriminalitet: En praktisk håndbok om SLT*» ble publisert høsten 2011.

Veilederen beskriver også forholdet mellom SLT og politiråd, og kommer med råd om hvordan arbeidet kan organiseres i de kommunene som har begge samordningsmodellene.

Veilederen er distribuert ut til SLT-koordinatorer, og på ulike måter gjort tilgjengelig for kommuner og lokalt politi som allerede har organisert eller som ønsker å organisere det kriminalitetsforebyggende arbeidet i henhold til SLT-modellen. Veilederen er gjort tilgjengelig via nettsidene til KRÅD.

Ved siste telling var det etablert politiråd i 389 av landets 429 kommuner. Dette fremkommer av Politidirektoratets kartlegging av politiets arbeid i politiråd (se nærmere beskrivelse av denne kartleggingen under tiltak 26).

Det er varslet gjennom Prop. 1 S (2012-2013) at Justis- og beredskapsdepartementet vil ta initiativ til en bredere evaluering av samarbeidet i politiråd. En slik evaluering vil se nærmere på samarbeidet både sett fra politiets side og fra kommunenes side.

Det er i dag i underkant av 200 kommuner i Norge som har organisert seg i henhold til SLT-modellen for å samordne den forebyggende innsatsen. Justis- og beredskapsdepartementet deler hvert år ut stimuleringsmidler til kommuner som ønsker å starte opp og drive det kriminalitetsforebyggende arbeidet etter SLT-modellen. Fra 2010 ble disse midlene sett i sammenheng med tilskudd til rusforebyggende arbeid øremerket av Helse- og omsorgsdepartementet. Totalt blir 13 mill. kroner årlig fordelt til rus- og kriminalitetsforebyggende arbeid etter felles utlysning og saksbehandling ved Helsedirektoratet og KRÅD. Denne ordningen videreføres i 2013.

SLT-modellen ble utviklet av KRÅD etter modell av den danske SSP-ordningen (Skole, Sosialforvaltning og Politi). KRÅD har siden hatt en særskilt rolle i forhold til spredning og videreutvikling av modellen, og driver aktiv informasjonsvirksomhet og rådgivning om SLT-modellen overfor kommunene.

Tiltak 26: Videreutvikle politiets rolle og funksjon i politiråd og SLT

Utviklingen av politiråd og SLT er ikke politiets ansvar alene, men politiet har et selvstendig ansvar for å utvikle sin egen rolle og funksjon.

- *Politidirektoratet skal revidere veilederen "Politiet i lokalsamfunnet". Veilederen skal blant annet sørge for å tydeliggjøre politiets rolle og funksjon i politiråd og SLT.*
- *Det skal utvikles et kompetanseutviklingsprogram for politiet. Kjennskap til kommunen som et politisk organ og dens beslutningsprosesser inngår, i tillegg til kunnskap om tilgjengelige kriminalitetsforebyggende virkemidler.*

Gjennomføring: 2009-2012

Ansvar: Justis- og beredskapsdepartementet

Status: Igangsatt

Politidirektoratet gjennomførte i 2011 den første evalueringen av politiets arbeid i politiråd.⁷ Evalueringen viste at politirådssamarbeidet siden innføringen høsten 2006 har fått betydelig utbredelse. Politiet hadde pr. juni 2011 (som var tidspunktet for datainnsamlingen) etablert et politirådssamarbeid med 389 av landets 429 kommuner. De fleste er enkeltpolitiråd, bestående av en kommune og den lokale politienhet. Andre er sammensatte politiråd der flere kommuner inngår.

Evalueringen viste at politilederne gjennomgående er positive til samarbeidet i politiråd. Et flertall ga uttrykk for at samarbeidet har bidratt til bedre informasjonsflyt og hyppigere kontakt mellom politi og kommune, at kommunen i større grad tar ansvar for

⁷ Politidirektoratet (2012). *Evaluering av politirådene: Politiets oppfatning av samarbeidet*. Oslo: Politidirektoratet.

kriminalitetsforebygging og til en klarere ansvarsdeling mellom politi og kommune. Videre mente et flertall at politirådene bidrar til et styrket kunnskapsgrunnlag, til synliggjøring av de lokale utfordringer og derigjennom til etablering av en felles problemforståelse.

Evalueringen viste at man i politirådene tar opp en lang rekke temaer til diskusjon. Emnene som har hatt størst fokus i politirådene er barn og unge, rusmiljøer, narkotika, uteliv og skjenking, politiets organisering og ressurser, samt trafikk. Utover dette var det stor bredde i temaer som hadde vært tatt opp på politirådsmøtene – vinningskriminalitet, vold i nære relasjoner, seksuallovbrudd, organisert kriminalitet, radikaliserings og voldelig ekstremisme for å nevne noen temaer.

I oppsummeringen av rapporten vurderer Politidirektoratet det dithen at politirådssamarbeidet bidrar til å realisere de politiske målsetningene bak ordningen. Det trekkes frem at politirådene bidrar til:

- styrket samarbeid mellom politi og kommune
- styrket kunnskapsgrunnlag
- ansvarliggjøring og involvering av lokale myndigheter i det kriminalitetsforebyggende arbeidet
- styrking av idealet om lokalt forankret politi
- omsetning av kunnskap om lokale problemer

Evalueringen gir viktig kunnskap i arbeidet med å videreutvikle politiets rolle i politirådene. Politidirektoratet har startet et oppfølgingsarbeid for å styrke politiets arbeid i politiråd ytterligere.

Justis- og beredskapsdepartementet har gjennom Prop. 1 S (2012-2013) varslet en oppfølgende evaluering av samarbeidet i politiråd sett både fra politiets og kommunenes side (jfr. beskrivelse under tiltak 25).

Politidirektoratets veileder "*Politiet i lokalsamfunnet*" er under revisjon. Arbeidet er til en viss grad avhengig av utvikling og resultat i flere andre tiltak i handlingsplanen, men det er igangsatt et arbeid for å finne hensiktsmessig form og struktur på veilederen. Det tas sikte på å fullføre arbeidet i løpet av 2012.

Ved Politihøgskolen er det utarbeidet en ny lærebok i forebyggende politiarbeid. Boka heter "*I forkant. Kriminalitetsforebyggende politiarbeid*" og er skrevet av Elisabeth Myhre Lie.⁸ Politidirektoratet ser nærmere på bruk av denne og annet materiale for å styrke kompetansen om kommunen som et politisk organ og dens beslutningsprosesser, samt tilgjengelige kriminalitetsforebyggende virkemidler. Man

---

⁸ Lie, Elisabeth Myhre (2011). *I forkant. Kriminalitetsforebyggende politiarbeid*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

ser også nærmere på økt bruk av politiets interne elektroniske fagportal for å spre kunnskap om kriminalitetsforebyggende virkemidler.

Tiltak 27: Videreutvikle frivillig sektors rolle i politiråd og SLT

Etablere et samarbeid mellom regjeringen og Frivillighet Norge for å videreutvikle den frivillige sektors rolle i politiråd og SLT, blant annet gjennom konferanser og distribusjon av informasjonsmateriell til Frivillighet Norges medlemsorganisasjoner.

Gjennomføring: 2009-2012

Ansvar: Justis- og beredskapsdepartementet og Det kriminalitetsforebyggende råd (KRÅD)

Status: Igangsatt

Det arbeides for å styrke frivillig sektors rolle i forhold til politiråd og SLT. Politidirektoratets kartlegging av politiets arbeid i politiråd (som nevnt under tiltak 26) viser flere eksempler på at representanter fra frivillig sektor blir invitert til politirådsmøter, gjerne da for å orientere om aktuelle saker. Det er ikke gitt sentrale føringer om at politirådene skal trekke inn frivillig sektor i sitt arbeide. Det må her nevnes at det er politiet som har fått instruks om å initiere et politirådsamarbeid med den enkelte kommune. Samtidig kan ikke kommunene instrueres til å delta i et slikt samarbeid. Det store antall politiråd som er etablert på landsbasis viser likevel at kommunene har vært svært velvillige til å delta i dette samarbeidet.

Når det gjelder SLT er det eksempler fra flere steder i landet på at frivillig sektor inkluderes i samarbeidet, gjerne i form av at de er medansvarlige for felles satsinger og tiltak. Det vil arbeides videre for å stimulere til slikt samarbeid.

Tiltak 28: Videreutvikle næringslivets rolle i politiråd og SLT

Det tas initiativ til et samarbeid med NSR (Næringslivets Sikkerhetsråd) for å sikre en god lokal deltakelse fra næringsdrivende i politiråd og SLT, blant annet vil det bli vurdert å utarbeide veiledningsmateriell.

Gjennomføring: 2010-2012.

Justis- og beredskapsdepartementet og Det kriminalitetsforebyggende råd (KRÅD).

Status: Igangsatt

KRÅD har etablert kontakt med NSR (Næringslivets sikkerhetsråd). Som vist under status for tiltak 4 (styrke kunnskapen om kriminalitet som rammer næringslivet til bruk for politiråd/SLT) har KRÅD nedsatt en arbeidsgruppe med deltakelse fra NSR, KS, POD og KRIPOS, for å lage en rapport om strategier for å forebygge lokal, organisert

kriminalitet på enkelte områder (kriminelle MC-gjenger, mobile vinningskriminelle og hvitvasking/svart arbeid/bedrageri). Utnevning av et nytt kriminalitetsforebyggende råd i januar 2012 med nye prioriteringer, har medført en forsinkelse i slutføringen av rapporten.

Politidirektoratets kartlegging av politiets arbeid i politiråd (jfr. beskrivelse under tiltak 26) viser at det er flere eksempler på at næringsliv trekkes inn i politirådssamarbeidet, enten som en fast aktør i samarbeidet eller som en invitert aktør på utvalgte møter. Det er mange eksempler på at politiråd har satt kriminalitet som rammer næringsaktivitet direkte, eller som på en eller annen måte knytter seg til næringsaktivitet, på dagsorden.

Tiltak 29: Gjennomgang av regelverk for informasjonsplikt og taushetsplikt

Det igangsettes et interdepartementalt arbeid for å gjennomgå regelverket for informasjonsplikt og taushetsplikt og dets betydning for praksis. Regelverksforståelse og praksis i ulike fagmiljøer skal kartlegges, jf. Regjeringens strategi for forebygging.

Gjennomføring: 2009-2012.

Ansvar: Justis- og beredskapsdepartementet, i samarbeid med alle aktuelle departementer.

Status: Igangsatt

Det er opprettet en interdepartemental arbeidsgruppe på embetsnivå, bestående av representanter fra i alt sju departementer, for å se på taushetsplikt og informasjonsutveksling i forebyggende øyemed. Arbeidsgruppen ledes av Justis- og beredskapsdepartementet. I tillegg til å være nedfelt som tiltak i handlingsplanen "Gode krefter" (2009), er arbeidet til arbeidsgruppen også forankret i *Regjeringens strategi for forebygging: Fellesskap – trygghet – utjevning* (2009).

Arbeidsgruppen samarbeider med en tilsvarende gruppe som ledes av Helse- og omsorgsdepartementet. Departementene har igangsatt et arbeid for å undersøke hvordan taushetspliktsbestemmelsene praktiseres i de ulike sektorene. Arbeidet utføres av NOVA og ventes ferdigstilt våren 2013.

Tiltak 30: Bekymringsmeldinger fra barnehage til barnevern

I 2009 gjennomførte NOVA følgende kartlegging "Å sende en bekymringsmelding – eller la det være? Kartlegging av samarbeidet mellom barnehage og barnevern." I 2009 skal det lanseres en veileder for barnehagene og barnevernet om hvordan de to tjenestene kan oppnå gode samarbeidsrelasjoner.

Gjennomføring: 2009.

Ansvar: Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet og Kunnskapsdepartementet.

Status: Gjennomført

I 2009 ble veilederen *“Til barnets beste – samarbeid mellom barnehagen og barneverntjenesten”* distribuert til landets barnehager og barneverntjenester. Veilederens viktigste formål er å bidra til at barn som har behov for det, får nødvendig hjelp og omsorg så tidlig som mulig.

Veilederen tar spesielt for seg følgende temaer:

- Barnehagens plikt til å gi opplysninger ved alvorlig bekymring for et barn.
- Barneverntjenestens plikt til å gi tilbakemelding når barnehagen har meldt bekymring.
- Samarbeid og kommunikasjon mellom barneverntjeneste, barnehage, og foreldre.

Tiltak 31: Styrke forutsigbarheten i samarbeidet mellom barnevernet og politiet i akutte situasjoner utenfor barnevernets kontortid

I saker som involverer barn er det behov for en større forutsigbarhet og tettere samarbeid mellom politi og barnevernmyndighet i en del av landets kommuner. Dette framkommer i en ny rapport “Problemer har ikke kontortid – akuttberedskapen i barnevernet” fra NOVA 5/09. Fokus var på samarbeidet mellom politiet og barnevernet i akutte saker. Myndighetene vil iverksette et arbeid for å sikre at alle politidistrikter har tilgang på forutsigbar bistand også utenfor kontortid, enten fra det statlige eller kommunale barnevernet, i akutte saker der barn er involvert.

Gjennomføring: 2010-2011.

Ansvar: Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet.

Status: Gjennomført

Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat) har en vaktordning i hver region som sikrer at politi og kommunenes barneverntjenester, herunder barnevernvaktene, gis faglig bistand i forbindelse med plassering av barn utenfor hjemmet utenfor fagteamenes ordinære kontortid når dette er nødvendig. Vaktordningen har oversikt over ledige plasser i barneverninstitusjon og beredskapshjem, i tillegg til at det ytes faglig bistand i akuttsituasjoner.

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) har også etablert et samarbeid med Politidirektoratet blant annet for å utvikle rutiner knyttet til barn og ungdom som rømmer fra barnevernsinstitusjoner.

Tiltak 32: Styrke samordningen av tjenester overfor utsatte barn og unge

Regjeringen oppnevnte i 2008 et utvalg (Flatø-utvalget) som skal utrede muligheter for et systematisk og forpliktende samarbeid mellom kommunale og statlige tjenester overfor utsatte barn og unge. Utvalget skal levere sin innstilling ved utgangen av 2009. Utredningen skal følges opp i samarbeid med andre departementer.

Gjennomføring: Oppstart i 2010

Ansvar: Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet i samarbeid med berørte departement

Status: Igangsatt

NOU 2009:22 "Det du gjør, gjør det helt. Bedre samordning av tjenester for utsatte barn og unge" ble avgitt til Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet i desember 2009. Utvalget foreslår 15 tiltak konsentrert om fem ulike hovedutfordringer knyttet til bedre samarbeid om utsatte barn og unge.

NOU: 2009:22 ble sendt på høring i april 2010 med høringsfrist 1. september 2010. Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet mottok 146 høringsuttalelser som nå er vurdert. Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet vurderer nå videre oppfølging av de ulike tiltakene som er fremmet av utvalget, i samarbeid med de andre berørte departementene.

Tiltak 33: Utvikle veileder for bruk av restorative justice og konfliktråd i politiet

Politidirektoratet skal utvikle en veileder for etaten som skal sikre god kunnskap om konfliktråd og restorative justice-tilnærming, samt sikre aktiv bruk av konfliktrådene. Veilederen må sikre at de mulighetene som gis i lov, forskrift og Riksadvokatens rundskriv, utnyttes fullt ut.

Gjennomføring: 2010-2011

Ansvar: Justis- og beredskapsdepartementet

Status: Igangsatt

Politidirektoratet har gjort forarbeid i forbindelse med utviklingen av nevnte veileder. I Salten politidistrikt har man gjennomført prosjektet "Problemorientert politiarbeid og restorative justice". Prosjektet har blitt evaluert av Nordlandsforskning og evalueringsrapport foreligger nå. Evalueringen fra Nordlandsforskning gir relativt sterke føringer til en slik veileder idet de har vært tydelige på kravene som må stilles for å implementere restorative justice i politiet.

Politidirektoratet har tidligere gitt uttrykk for at arbeidet med veilederen ville bli avsluttet i 2011, men har valgt å avvente arbeidet i påvente av oppfølgingen av rapporten *Økt bruk av konfliktråd* (jfr. tiltak 21). Dette er begrunnet ut fra at dette arbeidet også vil legge premisser for politiets arbeid og dermed også for veilederen.

Tiltak 34: Styrke og målrette Husbankens rolle i kommunenes planarbeid gjennom samarbeid med politiråd/SLT

Boligsituasjonen er en sentral faktor for enkeltmennesket. Den kan være en viktig ressurs eller bidra til å øke andre risikofaktorer. Det skal derfor etableres samarbeid mellom Husbanken og SLT/politiråd. Ut fra kunnskapen om sammenhengen mellom boligsituasjon, andre faktorer i lokalmiljøet og kriminalitet, kan målrettede kriminalitetsforebyggende tiltak settes i verk.

Gjennomføring: 2009-2012

Ansvar: Kommunal- og regionaldepartementet/Husbanken og Justis- og beredskapsdepartementet

Status: Igangsatt

Husbanken har ikke inngått et eksplisitt samarbeid med politiråd/SLT, men har et samarbeid med kriminalomsorgen i flere regioner. Husbanken har en målrettet rolle i kommunens planarbeid, og ved å støtte prosjekter i regi av kriminalomsorgen bidrar Husbanken til å støtte opp under forebyggende tiltak som hindrer kriminalitet.

Eksempler på samarbeidstiltak av relevans for dette tiltaket er:

- Samarbeid mellom Husbanken, Kriminalomsorgen, Helse Vest, NAV Hordaland og Fylkesmannen i Hordaland om prosjektet *"Rom for alle - løslatt til eget hjem"*. Prosjektet har som mål å utvikle samarbeidet mellom statlige aktører for å koordinere tjenester og virkemidler, og videreutvikle samarbeidet mellom stat og kommune om bosetting av løslatte.
- I Hordaland og Sogn og Fjordane er Husbanken i gang med et prosjekt der Kriminalomsorgen skal utvikle nye metoder som gjør at de statlige etatene er samordnet i forbindelse med løslatelse.
- Prosjekt FRIUNG i Drammen, hvor hovedmålet er å utvikle et helhetlig og koordinerende tilbud slik at ungdom kan få en tilrettelagt varig bolig, nettverk, og tjenestetilbud.
- Eget tilbakeføringsprosjekt i Tønsberg fengsel der innsatte kurses i hvordan de kan takle livet etter soning og samarbeid med det offentlige.
- Kvinnetiltaket Aurora i Bergen fengsel hvor hovedmålet er å sikre kvinner mer hensiktsmessig soning og et bedre ettervern.

Kommunal- og regionaldepartementet arbeider med en ny melding til Stortinget om boligpolitikk, og denne kommer blant annet til å omhandle boligsituasjonen til personer som blir løslatt fra fengsel. Meldingen vil bli lagt fram i 2013.

Tiltak 35: Kriminalitetsforebygging – et selvstendig hensyn i ny plan- og bygningslov fra juli 2009

Den fysiske utformingen av våre omgivelser kan bidra til større trygghet. En planlegging som belyser og tar stilling til alle konsekvenser i et kriminalitetsforebyggende perspektiv krever god kunnskap og godt samarbeid mellom ulike aktører.

- *Det utarbeides en veiledning for kommunene, politiet og samarbeidet mellom dem, og andre aktuelle aktører.*
- *SLT koordinatorens kompetanse på området økes, herunder barn og unges interesser i den kommunale planleggingen.*

Gjennomføring: 2009-2012

Ansvar: Justis- og beredskapsdepartementet, i samarbeid med Det kriminalitetsforebyggende råd (KRÅD) og MD

Status: Gjennomført

KRÅD publiserte i september 2012 veilederen «Tryggere nærmiljøer. En håndbok om kriminalitetsforebygging og fysiske omgivelser». Dette er en oppdatering og fornying av veilederen «Bedre planlegging, færre farer: kriminalitetsforebyggende sjekklister for planleggere», som ble utgitt i 2005. I arbeidet med den nye veilederen har KRÅD intervjuet planleggere og SLT-koordinatorene for å sikre at den nye versjonen tar hensyn til de faktiske utfordringene som oppstår i praksis. KRÅD har vært i kontakt med Miljøverndepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet for å få innspill til den nye veilederen.

Veilederen har et nytt og bedre bildemateriale, samt et nytt kapittel som omhandler at kriminalitetsforebygging nå er et selvstendig lovpålagt hensyn i den nye plan- og bygningsloven fra juli 2009.

KRÅD har også bidratt til å informere om kriminalitetsforebygging som selvstendig hensyn i plan- og bygningsloven gjennom blant annet aviskronikker, artikler i relevante fagblader, foredrag for kommuner, samt kursing av SLT-koordinatorene. Blant annet inneholder publikasjonen *Plannytt* nr. 2/2012, utgitt av Miljøverndepartementet, en artikkel om kriminalitetsforebyggende hensyn i plan- og bygningsloven.